

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 223

מסכת זבחים פ"ג פ"ט

בס"ד, ג' אלול תשס"ג

- ◆ כיצד היה נראה מעילו של הכהן הגדול
- ◆ פעמוני המעיל כתחליף לציצית
- ◆ חולה שהגיע לבית הכנסת בתפילת מוסף
- ◆ יתפלל שחרית או מוסף

השבוע בגליון

- ◆ ההבדל בין חלחול לספיגה
- ◆ היש צורך להטיל ציציות במעיל הכהן הגדול?

- ◆ אויר מזבח כמזבח

- ◆ דינו של אדם המרחף באויר העזרה
- ◆ תכונותיו הייחודיות של השמן
- ◆ מדוע השמן חודר דרך נקבים זעירים ביותר

דבר העורך

תסמונת הפילים

היה היה פיל.
פיל אפריקני ענק, אדיר ממדים.
על רגליו הרחבות להחריד, נישא גופו העצום, ראשו הגדול, שיניו הארוכות שצווחו למופת בידי עובדי הקרקס שבו "עבד" ואוזניו שהתפשטו לכל עבר.
לא פיל רגיל היה פילנו. יודע היה להציג את עצמו כעיף, כנרדס, כנרגז וככוועס. עיתים היה מתרצה לעמוד על שני רגליו האחוריות ולמחוא רגליים ברגליו הקדמיות, ולפעמים אף עלה ביד בעליו-מאלפו לשכנעו להנהן בראשו כאומר הן ולא. לא פלא, איפוא, כי בכל מקום שבו הופיעו הפיל ובעליו, המונים נהרו להיווכח בפעלוליו ובחכמותיו, רבים התאספו להביט בקסמיו, ויהי הפיל לאגדה מהלכת, ובעליו לעשיר נודד.
הן אמת, כי שנים ארוכות עמל בעליו לאלף את פילו החכם, למען ידע ויבין כי תנועה פלונית משמעה להניף את רגל ימין, ותנועה אחרת פירושה למצמץ בעין שמאל, אך משקלט הפיל את הסימנים והפנימם, ידוע ידעו הכל, כי פיל חכם לפנימם, ואף אם לא ידעו, הסכימו. עם המציאות לא מתווכחים.

לא פעם היה בעל הקרקס סונט בעובדיו הזוטרים, כי פילו האהוב עולה עליהם בחכמתו, והם, שתקו, ידעו כי יש אמת בדבריו.

ויהי היום, וילד חכם שהצטופף בין קהל הנאספים לחזות בהופעת הפיל ביקש מאביו כי יובילו אל מנהל הקרקס, שאלה לו אליו. פטר האב את בנו במנוח ראש, "המשך להביט בפיל ובפעלוליו, מה לך ולמנהל הקרקס". הילד לא ויתר, הפציר, ביקש ונדנד, עד שאביו תפסו בכף ידו, וכאשר הסתיימה ההצגה, סימן למנהל

דף פז/ב אויר מזבח כמזבח דמי או לא

אויר מזבח כמזבח

בפרקנו, פרק "המזבח מקדש", מבואר, כי למרות שקרבנות שנשחטו ונפסלו אינם קרבים על גבי המזבח, אם בכל זאת העלו על המזבח אין מורידים אותם - "אם עלו לא ירדו", שנאמר (שמות כט/לז) "כל הנוגע במזבח יקדש". בהקשר לכך הגמרא מסתפקת, אם "אויר מזבח כמזבח", היינו: אם דיני המזבח תקפים גם לגבי האויר שמעליו, וכגון, אברי קרבנות פסולים שנתלו מעל המזבח, היש להקריבם, או שמא אין הם נחשבים כמי שעלו על המזבח. הגר"ז מבריסק זצ"ל מחדד את הבנת ספק גמרתנו, כלהלן.

מגמרא שלמדנו לעיל (ט/א) עולה, כי דם קרבן שיש לזרוקו על גבי המזבח [במזבח הפנימי היו מזים על גבי המזבח], הרי הוא מכפר כבר משעה שהגיע לאווירו של מזבח, אף שעדיין לא נגע במזבח. לכאורה מוכח, כי אויר המזבח כמזבח! במה, איפוא, הסתפקה גמרתנו? ברור, עונה הגר"ז מבריסק זצ"ל, כי אויר המזבח כמזבח, וגמרתנו אינה מערערת על כך. אולם, סוגייתנו חוקרת ספק ייחודי הנוגע לדין שהמזבח מקדש את הקרבנות הפסולים שהועלו עליו. שכן, יש להסתפק אם הלכה זו הנלמדת מן הפסוק (שמות כט/לז) "כל הנוגע במזבח יקדש", נובעת מן העובדה שהקרבן הפסול נגע במזבח, ואזי קרבן הנמצא באויר המזבח אינו מתקדש, או שמא קרבן פסול שעלה על המזבח מתקדש משום קדושת המזבח, ואזי מאחר שאויר המזבח קדוש, גם קרבן שנתלה באווירו, מתקדש.

[ראוי לציין, שהרמב"ם (הל' פסולי המקדשין פ"ג הל' י"ב), פסק שאויר מזבח כמזבח, והאחרונים תמחו מגמרתנו שלא הכריעה ספק זה, ולאור האמור, אין כל סתירה בין הגמרות. עם זאת, יש המבארים כי הרמב"ם הכריע כן על פי הסוגיה בדף טו, דלא כסוגיין, משום שלא סברו את חילוקו של הגר"ז]. ("מנחת אברהם" בסוגייתנו, ועיי"ש ביאור נוסף לחלק בין הסוגיות בשם הגר"ד סולוביצ'יק זצ"ל).

דף פז/ב דאויר מזבח כמזבח דמי

דינו של אדם המרחף באויר העזרה

גמרתנו מסתפקת, אם דיני המזבח תקפים גם לגבי האויר שמעליו. וכגון, הלכה היא, כי אברי קרבן פסולים אינם קרבים על גבי המזבח, אולם, אברים פסולים שהועלו על המזבח, קרבים. האם אברים פסולים שנתלו מעל המזבח, ושוהים באווירו בלבד אך לא עליו, קרבים גם כן, או שמא אויר המזבח אינו כמזבח.

המהר"י ענגיל, ליקט בספרו "בית האוצר" (ח"א מערכת א-ו כלל כ"ב), עשרות דוגמאות ומקרים הפזורים ברחבי הש"ס ובספרי הראשונים, החל בדיני קדושת העזרה והמזבח וכלה בהלכות גיטין ושבט, והנסובים סביב הספק אם דיני המקום נמשכים לאווירו. בתוך כך מסתפק המהר"י ענגיל, אם כוונת הגמרא שאויר המזבח קדוש עד לרקיע, או

לעילוי נשמת

מרת דבורה הפטקה ע"ה
ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע ה' אלול התשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר חיים הילל ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע ה' אלול התשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

נשמת אדם

הר"ר יחיאל מאיר ברנד ז"ל ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל
נלב"ע ז' אלול תשמ"ח ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר אפרים ברנד ומשפ' שיחיו - גבעתיים

נר ה'

שמה קדושתו עולה עד עשרה טפחים בלבד (ע"ש אות כ"ד).

ספק זהה הסתפקה הגמרא (לעיל כ"א) לגבי אור העזרה, אם דינו כעזרה, והגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל, מעלה שני צדדים להבנת המושג "אור עזרה קדוש". יש להסתפק, האם קדושת אור העזרה באה לו מצד עצמו, היינו: כפי שקרקע העזרה קדושה כך גם אור העזרה קדוש, או שמה קדושת האור נובעת מקדושת הקרקע שמתחתיו. וכי תאמר, למאי נפקא מינה? התשובה פשוטה בתכלית - לאדם שנתלה באוויר העזרה.

שהנה, אומר ה"אור שמח" (רמב"ם הל' שגגות פרק י"א הל' ד'), הרי אדם השוהה בעזרה ונזכר שהוא טמא, חייב לצאת החוצה בדרך הקצרה ביותר, ואם פסע פסיעה מיותרת, אפילו אחת, עבר על איסור. מעתה, אם קדושתו של אור העזרה היא קדושה עצמית, הרי שטמא ששהה בעזרה והתרומם באור, נחשב כמי שפסע פסיעה מיותרת בעזרה, משום שהיה עליו להמנע מן העליה המיותרת לאור העזרה הקדוש בפני עצמו. אולם, אם קדושת אוויר העזרה נובעת מקדושת הקרקע שמתחתיו, לא גרע טמא זה מאומה בכך שעלה לאור העזרה, שהלא קדושת אור זה אינה נובעת אלא מן הקרקע שמתחתיו, כלום לא עמד עליה כבר לפני כן? ... [עיי"ש שביאר בכך את דברי הרמב"ם שם שכתב דאוויר העזרה ספק הוא אם קדוש כעזרה].

נסיים בדברי המהר"י ענגיל המציין, כי את הפסוק (שמות י"ט ב) "והגבלת את העם... עלת בהר ונגע בקצהו", פירש הט"ז ("דברי דוד" שם), כי האזהרה כללה איסור להכניס אבר לאויר שמעל ההר.

דף פח/א ומדות יבש מקדשות את היבש תכונותיו הייחודיות של השמן

משנתנו מבארת, כי כלי השרת קידשו את המשקים ואת המאכלים שניתנו בתוכם. עיון קל במשנה מגלה, כי את כלי השרת שנועדו להכיל משקים, המשנה מכנה "כלי הלח", ואת הכלים שנועדו להכיל דברי מאכל מוצקים, המשנה מכנה "מדות היבש". בעלי התוספות (ד"ה "מדות היבש") מבארים, כי כלי "מדות" כונו כן, משום שניתן היה למדוד בהם חומרים שונים באותו אופן. כלומר, ידוע ידעו, כי אם יגדשו את הכלי בקמח, בסולת או במלח, תתקבל אותה תוצאה, מפני שדרגת הגודש שהם מסוגלים להגיע אליה שווה. לעומת זאת, סמיכותם של המשקים שונה זה מזה, מאחר שהמים דלילים מן היין, והיין דליל מן השמן. במאמר הבא נתמקד בסתירה מהותית, לכאורה, בין שתי משניות בנושא זה.

השמן סמך מן היין: במשנה במסכת מכשירין (פרק ג' משנה ב') נאמר, כי המים, היין והחומץ, מסוגלים לחדור דרך דופן של חבית, לעומת הדבש, השמן, החלב, הטל והדם שאינם חודרים (רמב"ם ורא"ש והרע"ב בפירושים שם). לכאורה, מוכח (עיי' תוס' י"ט שם), כי השמן סמך מן היין, שהרי אינו חודר דרך דופן שהיין חודר דרכה.

השמן חודר דרך נקבים זעירים ביותר: מאידך, במשנה במסכת כלים (פרק ג' משנה ב') נאמר, כי כלי "פך" ו"טפ"י, כלים שנועדו להכיל שמן, שניקבו, והשמן יוצא דרך הנקבים, אינם מקבלים טומאה, משום שכבר אינם נחשבים עוד ככלי. אולם, אם הנקב שניקב בהם כה זעיר עד שהשמן אינו מחלחל דרכו, הכלים מקבלים טומאה, משום שהכלי ראוי לייעודו. לא לחינם, מבאר רבינו עובדיה מברטנורא, ציינה המשנה את כלי השמן דווקא, משום שהשמן הוא המשקה שמסוגל לנטוף מן הנקב הקטן ביותר, כזה שאפילו מים אינם מחלחלים דרכו! מוכח, לכאורה, כי השמן הוא המשקה הדליל ביותר ולא היין (תוספות יום טוב מכשירין שם). הרי לנו משנה אחת בה מבואר, כי השמן סמך מן היין, עד שאינו חודר דרך דופן שהיין חודר דרכה, ומאידך, משנה שניה שבה מבואר, כי השמן כה דליל, עד שהוא נדחק בנקבים זעירים שאפילו מים אינם מחלחלים דרכם!

ההבדל בין חלחול לספיגה: ישוב נאה לסתירה מהותית זו, מובא ב"תוספות חדשים" (שם, בשם מוהרש"ח, ובחידושי מהר"ח שבת פרק ח' משנה ד'). לדבריו, הפתרון נעוץ בתכונתו של השמן, אשר כשמו כן הוא, שמנוני וחלקלק. מחמת שמנוניותו, השמן נדחק ומתחלק לחורים ולסדקים זעירים, לעומת שאר המשקאות שאינם "מתאמצים" לחדור בעד הנקב הצר. אולם, שונים הם פני הדברים לגבי שמן ויין המבקשים לחדור בעד חבית אטומה. היין, ייספג עם הזמן בדופן החבית, ויחלחל אט אט לצדה השני. לעומת זאת, השמן, השמנוני והחלקלק, אינו נתפס בדופן החבית, ולפיכך, אינו נספג בה וחודר לצדה השני.

מכל מקום, הסבר נאה זה לא הניח את דעתם של גדולי ישראל, אשר טענו כי השמן סמך משאר המשקים, עד שגם תכונתו השמנונית, אין בה די כדי לגרום לו להדחק לחורים ולסדקים שמשקים אחרים אינם נכנסים בהם. לפיכך, ה"חזון איש" זצ"ל נקט, כי יש לשנות את הגירסה בפירושו של רבינו עובדיה ברטנורא, וחלף הגירסה הנוקטת שהמשנה ציינה את כלי השמן משום שהוא מסוגל לחדור לנקבים הזעירים ביותר, יש לגרוס שהמשנה ציינה את כלי השמן, למרות שיש משקים שמסוגלים לחדור דרך נקב יותר קטן.

הקרקס שיגש אליו לרגע קט.

מה בפך, שאל מנהל הקרקס. "נוכחתי לדעת", שאל הילד, "כי בכל פעם שהפיל מסיים את אחת מהצגותיו והכרוז מכריז על הפסקה קצרה ומפרט את הפעלולים וההופעות שיהיו בשעה הקרובה, אחד מעובדיך מושך את הפיל בחבל האדום שלצווארו, במאמץ רב ובכח גדול עליו לשכנעו להלך אחריו, לעיתים גם אין די בעובד אחד, ויש צורך בשנים ובשלושה עובדים ואף בשך גזר כדי לשכנעו לחזור למקומו.

והנה, ציפיתי, כי כאשר אתם מעמידים אותו בפנינו, תכרכו שלשלת ברזל עבה על צווארו, ותקשרוה לאילן עבות או לקורת ברזל המחוברת לקרקע כדבעי. אך להפתעתי, אחד העובדים נטל את החבל האדום שלצווארי הפיל, קשר אותו די ברישול לקורנס ברזל ונעץ במגפיו את הקורנס באדמה. האמן לי, אפילו אני הייתי מצליח למשוך את הקורנס ולהשתחרר! ככה קושרים פיל כל כך גדול???

אתה ילד חכם, הפטיר מנהל הקרקס. אגלה לך סוד. ביום שבו הפיל נולד, בעודו עול לימים, פיל ינוקא, נטלתי, כרכתי חבל אדום זה סביב צווארו, קשרתי אל הקורנס ונעצתי בקרקע. שעות, ימים ושבועות, ניסה הפיל להשתחרר מן החבל. קטן היה אז, רך לימים והדבר לא עלה בידו. לבסוף, הוא התייאש. ראיתי זאת על עיניו. פשוט התייאש.

אביו של הילד החל לגלות התעניינות רבתי בשיחה המרתקת, ותוך כדי שהביט בחרדה הולכת וגדלה לעבר הפיל העצום, שבכל רגע עלול לשחרר את עצמו מעולו של הקורנס הרעוע, שאל בחשש, "והיום? כשהוא גדול, אדיר, ענק ועצום, מדוע אינו משחרר את עצמו מן הקורנס?"

"הוא כבר לא מנסה"... השיב בעל הפיל, וחיוך של סיפוק מילא את פניו הרחבות. פיל חכם ונבון ככל שיהא, ככלות הכל, הרי הוא פיל.

☆ ☆ ☆

חודש אלול בפתחנו, חודש הרחמים, והסליחות. לא ניתן לבקש רחמים, בלתי אפשרי לייחל לסליחה, אין זה הגיוני לצפות למחילה, בלא דעת על מה אנו מבקשים רחמים, סליחה מחילה וכפרה. **לפיכך**, ימים אלו, הם ימי חשבון נפש. חשבון אישי, פנימי. איש אינו יודע את המתחולל בנפשו של הזולת.

החיים מלאי סערות ונפתולים. קשיים ומכשולים נערמים בדרכו של אדם לבית עולמו. עיתים קשים הם ומייסרים, ומשום כך מפנה האדם את כל כוחותיו להתמודדות עם המשימה שהציב לעצמו להתגבר עליה. פרנסה, סיוע לזולת הנצרך לעזרה, עשיית צדקה וחסד עם אלו הזקוקים לכך, ועוד פעולות רבות, ברוכות וטובות בפני עצמן. בעודו בתחילת העשייה, בטוח כל אדם כי אין לו זמן. פשוט אין. אם היו מאריכים את יומו במספר שעות, עדיין לא היו מספיקות לו.

אבל, החיים עוברים, השנים מתקדמות, דברים משתנים, ובתוכם זה אמור יתרונו של האדם על פני שאר היצורים לבוא לידי ביטוי. בל יחא האדם מאולף, מקובע בסדר החיים שהתרגל בו מקדמת

דף פח/ב מעיל כולו של תכלת היה

היש צורך להטיל ציציות במעיל הכהן הגדול?

שמונה בגדים לבש הכהן הגדול, אחד מהם היה ה"מעיל". כיצד היה נראה מעיל זה, היכן היו פתחיו, אם בכלל, והאם היה חייב בציצית? על כך ועוד במאמר הבא.

כיצד היה נראה מעילו של הכהן הגדול: בציורים המקובלים והנפוצים בחומשים, מתואר המעיל כדמות הטלית קטן שלנו, מעיל ארוך מאד, שהגיע מלפנים ומאחור עד רגלי הכהן. רוב הראשונים אינם סבורים כן, וציור זה אינו אלא לשיטת הרלב"ג כלהלן. לדעת רש"י (שמות כח/ד) והראב"ד (הל' כלי מקדש פ"ט הל' ג'), לא היה המעיל אלא גלימה סגורה מכל צדדיה ולה שרוולים.

הרמב"ן (שמות כח/כז) חולק על שיטה זו, וסובר, כי המעיל לא היה סגור מכל צדדיו כגלימה. כראיה, הוא מצטט את האמור בסוגייתנו, כי לצורך המעיל נדרשו שבעים ושנים זגין, פעמונים (רש"י שמות כח/לג), "ותולה בהן שלשים וששה בצד זה ושלשים וששה מצד זה". לו היה המעיל סגור מכל צדדיו, לא היה ניתן להתייחס אליו כאל בגד בעל צדדים. לפיכך, קובע הרמב"ן, חובה עלינו להניח כי המעיל היה בעל פתח מלפנים, ומאחר שהיה מחולק, ממילא, גם היו לו צדדים. הוא גם חולק על דעת רש"י והראב"ד וסובר, כי המעיל היה נטול שרוולים.

בשיטת הרמב"ם (שם) לא הגיעו הפוסקים לכלל הסכמה. יש מהם (המהר"י קורקס ועוד) שאמרו, כי הוא סובר כשיטת הרמב"ן, אולם, הרדב"ז (בפירושו לרמב"ם שם) נוקט בדעת הרמב"ם, כי הוא חולק על הרמב"ן וסובר, שבשונה מטלית קטן הפתוח משני צידי הגוף, היה המעיל סגור משני צידי הגוף, אולם, המעיל היה פתוח מלפנים ומאחור. ואילו ה"תפארת ישראל" מפרש בדעת הרמב"ם כשיטת הרלב"ג הנזכרת, שהמעיל היה כעין טלית קטן שלנו, פתוח משני צדדיו.

כך או כך, הן לדעת הרלב"ג והן לדעת הרדב"ז, לשיטת הרמב"ם, היה המעיל פתוח בשני מקומות ולפיכך, ארבע כנפות היו למעילו של הכהן הגדול, כפי שכתב גם ה"מנחת חינוך" (מצוה צ"ט). מעתה, מתעוררת השאלה, אולי גם הטילו ציציות בכנפות המעיל, שהרי בגד בעל ארבע כנפות חייב בציצית.

הרדב"ז (שם), המעורר שאלה זו, מדגיש, כי ברור לו מעל לכל ספק, שלא נקשרו ציציות לכנפות המעיל, שהרי "לא מצינו שהוזכר זה כלל". בעל ה"מנחת חינוך" (שם) אף הוכיח כן מגמרא מפורשת (ערכין ג/ב), הדנה אם כהנים חייבים ללבוש ציצית בבגדי יום חול שלהם, אחר שבשהותם בבית המקדש הם פטורים ממצוות ציצית. ברור, איפוא, כי לא הטילו ציצית במעיל, וכל שנותר לברר, מדוע.

הרדב"ז מנסה לומר, כי מאחר שהמעיל הגיע עד עקביו של הכהן, לא הטילו ציצית במעילו, כדי שלא יגררו חוטי הציצית על קרקע העזרה. אך הוא דוחה זאת מיד, "מה בכך? על הרצפה היה מהלך, והרצפה נתקדשה".

בעל ה"מנחת חינוך" (שם) מיישב, כי מאחר שבגדי הכהונה לא היו בבעלותם של הכהנים, כי אם רכוש הקדש, אין הם בכלל "כסותך" החייבת בציצית, והרי הם כבגד שאול הפטור מציצית (ועיי' בת"ש כ"ג עמ' קע"ז מ"מ בדבר).

פעמוני המעיל כתחליף לציצית: בהקשר לכך, מעניין לציין, כי בעל "עין התכלת" מראדז'ין (עמ' 218), מביא מהזוהר (תיקוני זוהר, תיקון עשיראה), כי גזירת הכתוב היא, שרימוני המעיל יהיו כציצית וימלאו את מקומם! הוא אף מוסיף, כי לפיכך, המהדרין טווים ציציות מחוט כפול שמונה, כדי להשוותם לרימוני המעיל שהיו עשויים גם הם מחוט כפול שמונה (יומא ע"א/ב).

שאלה אחרת אודות המעיל, עוסקת במיקומם של הפעמונים והרימונים. רש"י בסוגייתנו טורח להדגיש, כי למרות שנאמר בתורה שפעמוני המעיל היו בתוך הרימונים שנתלו עליו, הכוונה היא שהם היו ביניהם, וכך גם נקט הרמב"ם (הל' כלי מקדש פ"ט הל' ד'). אולם, הרמב"ן בפירושו לתורה (שמות כח/לא) חולק על כך, ולדעתו אכן היו הפעמונים בתוך הרימונים ממש. יש התולים מחלוקת זו בשתי הגירסאות בגמרתנו. בגירסת הגמרא שלפנינו נאמר, שאת שבעים ושנים הזגין היה "תולה בהן", היינו, ברימונים, ואילו ה"שיטה מקובצת" גורס בגמרתנו "ותולה בו", היינו, במעיל, וכן גרס רש"י בעצמו (ד"ה "עיניבליים").

מעניין הוא חידושו של ה"שפת אמת" זצ"ל, הטוען כי הפעמונים והרימונים לא היו מחוברים לתחתית המעיל, שהרי המעיל הגיע עד הארץ, אלא היו מחוברים מעט לפני שולי המעיל, והשתוו בסופם עם שוליו.

[האדמו"ר מטולנא שליט"א העיר שאין דבריו עולים בקנה אחד עם דברי בעל "עין התכלת" הנ"ל ששימשו כציציות, מאחר שלא היו כלל על כנפות הבגד (ממוצא שלל רב, תצוה). רבני בית מדרשנו העירו לנכון, כי מאחר שבין כה וכה לא היו אלו ציציות במובן הפשוט, אין זה משנה אם היו על כנפותיו ממש או לא].

דנא. אמת, יתכן כי בעבר לא יכול היה לקבוע שיעור תורה. לא יכול היה, או לפחות הרגיש כך. המעמסה היתה רבה מנשוא.

אנו איננו פיליס! וכי לא נהנה בחכמה, אם מידי פעם נבדוק שמא ניתן בכל זאת לדחוק את חיי המעשה מעט ימינה ומעט שמאלה, ולפלס נתיב של תורה בחיינו העמוסים? שמא ניתן לשחרר את הקורנס ממקומו, לבתק את החבל ולצלול בים התלמוד.

כדאי לבדוק.

אם לא עכשיו, אימתי???

המענויין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.

כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93

בברכת התורה העורך

פנינים

דף פח/ב והקרנים והטלפים

קרני אילו של יצחק

בפרקי דר' אליעזר (פרק ל"א) נאמר, שמקרני אילו של יצחק נעשו שופרות. בקרן שמאל תקעו בהר סיני, ובקרן ימין יתקעו לעתיד לבוא.

ה"אור החיים" (ויקרא א/ט) מעיר: הלא מפורש בגמרתנו, כי הקרניים קרבות על גבי המזבח, מדוע, איפוא, לא הקריבם אברהם אבינו ע"ה על גבי המזבח! [עיי' ש"תירוציו, וברמב"ן שמות יט/ג, ורבינו בחיי ויקרא שם].

האדמו"ר ר"מ מפליב יישב זאת באופן הבא. רש"י (בראשית כ"ג) מפרש את הפסוק "ויעלהו לעלה תחת בנו": "על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יהי רצון שתהא זו כאלו היא עשויה בבני, כאלו בני שחוט, כאלו דמו זרוק, כאלו הוא מופשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן".

מאחר שלבן אדם אין קרניים, לא היה צורך להקריב את קרניו של האיל, שהרי אין "תחת בנו" ... (טללי אורות" ויקרא).

דף פח/ב בזמן שמחברין יעלו

הקטנים - עם הגדולים

חלקים מסויימים מן הקרבן, אינם קרבים על גבי המזבח, ומכל מקום, "בזמן שמחברין - יעלו".

מכאן, כותב בעל ה"תפארת שלמה", שאלו הדבוקים לצדיקים, יש להם ולנשמותיהם עליה, לבל ידח מהם נידח. **"יבדך יראי ה' - הקטנים עם הגדולים"**, הקטנים עולים עם הגדולים בעבודת ה'... ("מענה של משנה", כאן).

דף פז/א שלחו מתם

בירושלים אומרים...

"שלחו מתם, הלכתא כרב יוסף". הגמרא (סנהדרין י"ז) מפרשת, כי כאשר נאמר "שלחו מתם", הכוונה היא שרבי אלעזר אמר הלכה זו, וכן לשונות אחרים, כגון, "נהרבלאי מתנו" ועוד, שהם שמות של מקומות, הכוונה היא שאמורא מסויימת שהתגורר בהם אמר הלכה זו.

למה לא אמרו את שמם בפרוש? שאל הגר"ח קרייזוירט זצ"ל.

הגמרא באה ללמדנו, הסביר, כי "גדול" הנמצא במקום מסויי, הוא גופו כל המקום כולו. כשהוא אומר דבר - כל המקום אמרו. כשהוא בא והולך - כל המקום כולו נע ונד. לפיכך, כשהוא אומר הלכה, כל מקומו אומר כן.

וסיים: כשאומרים אתם חידוש בשם גאוני ירושלים, אל תאמרו בשמם, אלא אמרו: בירושלים אמרו... ("פניני חיים", ל"ט).

דף פט/א כל המקודש מחבירו קודם את חבירו

חולה שהגיע לבית הכנסת בתפילת מוסף יתפלל שחרית או מוסף

מעשה בחולה שבבוקרו של יום שבת קודש אזור כח והתאמץ להגיע לבית הכנסת, אך גילה למגינת לבו, כי הקהל עומדים להתחיל את תפילת מוסף. מאחר שאיש יודע ספר היה, הסתפק אם עליו להצטרף אליהם ולהתפלל תפילת מוסף בציבור, או שמא, אין הוא רשאי לשנות מן הסדר שנקבע על ידי חכמים ועליו להתפלל תפילת שחרית ביחידות. הפוסקים, שלפניהם הוצגה השאלה, נחלקו בדעתם, כלהלן.

המהרש"ג (ש"ת מהרש"ג ח"א סי' כ"ב) פסק, כי מאחר שהתפילות נתקנו כנגד הקרבנות (ברכות כו, ב), רמב"ם הל' תפילה פ"א הל' ה', אין לשנות מן הסדר, כמבואר בסוגייתנו, שאסור להקריב את קרבן מוסף לפני קרבן תמיד.

אולם, הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, אב"ד קובנא, חלק על פסק הלכה זה (ש"ת "באר יצחק" א"ח סי' כ'), וכדרכו, פרש את תשובתו נדבך על גבי נדבך. אם נבקש להתבונן על שאלה זו דרך הלכות הקרבנות, טעות בידינו אומר הגר"א ספקטור. שכן, עלינו להבחין בין שני סוגי הלכות קרבנות. יש הלכות שהקרבן מותנה בקיומן, ויש הלכות שמצווה לעשותן, אך אי קיומן אינו פוסל את הקרבן. רק את ההלכות שאי קיומן פוסל את הקרבן, העתיקו חכמים להלכות התפילה, ומאחר שהמקדים את קרבן מוסף לקרבן תמיד, לא פסל בכך את הקרבן, הרי שלא תקנו חז"ל איסור זה בהלכות תפילה.

מעתה, לפני היהודי החולה עומדות שתי מצוות, תפילת שחרית ותפילת מוסף, ועלינו להכריע עבורו, על פי הכללים הנהוגים בכל חלקי התורה, איזו מהן עליו לקיים תחילה. ראשית, נבדוק את המאפיינים של שתי המצוות. תפילת שחרית תדירה היא, בכל יום, ואילו תפילת המוסף, נתקנה בשבת קודש בשבת קודש בלבד. לפיכך, ראוי, לכאורה, להקדים את תפילת שחרית, מאחר ש"תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם". מאידך, תפילת המוסף של חולה זה, תהא מקודשת יותר מתפילת שחרית, שהרי את תפילת המוסף הוא יכול להתפלל בציבור, ואת תפילת שחרית הוא יכול להתפלל ביחידות בלבד. לפנינו אם כן, מצווה תדירה ומצווה מקודשת. והנה, גמרתנו (צ"ב) מסתפקת - "תדיר ומקודש איזה מהם קודם", ומאחר שהגמרא אינה מכריעה, פוסק הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ט הל' ב'): "היה לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהם שירצה". לכאורה, עלינו להורות לחולה, שינהג כרצונו.

אולם, מוסיף הגר"א ספקטור זצ"ל, כאשר נעיין היטב, נבחין במעלה נוספת שתפילת המוסף של חולה זה התברכה בה. שכן, מלבד שהיא "מקודשת" בגין התפילה בציבור, החולה אף זוכה על ידי כך לקיים את מצוות תפילה בציבור. מעתה, יש להורות ליהודי זה להתפלל תחילה תפילת מוסף. שכן, וברור מאליו, כי ההלכה ש"היה לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהם שירצה", אינה עוסקת אלא במקרה שבאפשרותו להקדים את קיום אחת המצוות, אך לא להפסידה לחלוטין, ובמקרה שלפנינו, אם יקדים תפילת שחרית לתפילת מוסף, לא יזכה להתפלל תפילת מוסף בציבור.

הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א (ש"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ד סי' ו') מעיר, כי להלכה נידון זה תקף, רק כאשר החולה מגיע לבית הכנסת סמוך לתפילת המוסף. אולם, אם נותר זמן מה עד לתפילת המוסף, עליו להשתדל להספיק להתפלל את ההכרח מתוך סדר התפילה עד תפילת העמידה, ובשעה שהציבור יתחיל להתפלל תפילת מוסף, הוא יתחיל להתפלל תפילת עמידה של שחרית, ונחשב שהתפלל תפילה בציבור, שהרי פסק ה"משנה ברורה" להלכה (סי' צ' ס"ק ל'), שהעומד להתפלל שחרית, עם ציבור שמתפלל מוסף, נחשב כמתפלל בציבור, שכן, ככלות הכל הוא עומד ומתפלל לאביו שבשמים בתוך מניין [ראוי לציין, כי זו דעת ה"משנה ברורה", אולם בדברי ה"באר יצחק" מבואר שהעומד לשחרית בתפילת ציבור של מוסף, לא נחשב שהתפלל בציבור, ובכל אופן עליו להקדים תפילת מוסף. ועיי' בספר זכרון "אש תמיד" עמ' תקמ"ב בשם הגר"ח מברסק זצ"ל, ולפי"ז עולה שיכול להתפלל שחרית עם הציבור ואחר כך ברכות ק"ש ומוסף, עיי"ש ולפי"ז אולי מחוייב לעשות כן].

לעילוי נשמת

הר"ר גרשון ב"ר בצלאל ז"ל הר"ר יהודה ב"ר אליהו ז"ל ת.נ.צ.ב.ה. הונצחו ע"י משפחותיהם

לעילוי נשמת

הר"ר יצחק דוד פירסט ז"ל ב"ר בצלאל ז"ל נלב"ע ה' אלול תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הר"ר ארי שליט ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה חיים הכהן ז"ל ב"ר יוסף אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט אב תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר אביגדור יהודה כהן ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר מרדכי דיל ז"ל ב"ר שמואל חיים וצוריה ז"ל נלב"ע א' אלול תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

דף פט/א איברי עולה קודמין לאימורי חטאת

האש באה מלמעלה ושרפה את התחתון תחילה!

נאמר במשנתנו, כי יש להקדים את הקרבת איברי העולה להקרבת אימורי קרבן חטאת.

בימי הקרבת קרבנות המילואים במשכן, נאמר בתורה (ויקרא ט), שהניחו את בשר העולה על המזבח ומעליו הניחו את אימורי הקרבנות האחרים.

והנה, בשעה שיצאה אש מלפני ה' "ותאכל על המזבח", נאמר בפסוק שאכלה "את העולה ואת החלבים", כלומר, תחילה שרפה האש את העולה שהונחה על המזבח, ורק לאחר מכן היא שרפה את החלבים שהיו על העולה!

בנס נעשה כן, כותב הנצי"ב, כדי שתתקיים ההלכה שאיברי עולה קודמים לאימורי שאר קרבנות... ("העמק דבר" שמיני).

שאל את ה"משיב" בדף היומי

מטובי מנהיגים	03/570-80-33
מטובי מנהיגים	064-207850
מטובי מנהיגים	053-977141
מטובי מנהיגים	054-977141
מטובי מנהיגים	056-731111
מטובי מנהיגים	053-977141

נקודות הפצה בחו"ל

ארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מידע שבו: בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218
ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
אנגליה: לונדון: יחזקאל אברס (08700-416000) 44+
מנצ'סטר: שמואל קאהן 07976402928
קנדה: מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לסק 514-2744160
טורונטו: דניאל קאהן 416-182-3848
אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217
ברזיל: הר"ר יחזקאל סנדורוביץ 0475-263759
גרמניה: הר"ר יחזקאל פסטרנק 011-30513955
ישראל: הר"ר סעדיה שוקרון 052-66-25 (0058212)
ונצואלה: הר"ר שמואל מלאח 251-02-46 (0052555)
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

ביהכנ"ס דחסידי סוכוטשוב רח' חתם סופר 3 בני-ברק

אבלים ומזועזעים אנו על הרצחו בפיגוע בירושלים של הרה"ג חנוך סגל הי"ד זצ"ל בן הר"ר שמואל זנוויל ז"ל ששימש קודש כבעל תפילה בימים הנוראים בביהכנ"ס ועורר לבבות בתפילתו הזכה ת.נ.צ.ב.ה.

הרב ח.ד. קובלסקי הגבאים המתפללים

לעילוי נשמת

הבה"ח זאב מנחם קורנפלד ז"ל

בן יבדלחט"א הר"ר פינחס הי"ו נלב"ע כ"ה אב תשנ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.**לעילוי נשמת**

הר"ר מרדכי דיל ז"ל ב"ר שמואל חיים וצוריה ז"ל נלב"ע א' אלול תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו